

Соціальні комунікації

УДК 070

Павленко Вікторія Вадимівна

*кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри масової та міжнародної комунікації
Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара*

Павленко Виктория Вадимовна

*кандидат филологических наук, доцент,
доцент кафедры массовой и международной коммуникации
Днепровский национальный университет имени Олеся Гончара*

Pavlenko Viktoriia

*Candidate of Philological Sciences, Docent, Associate Professor of the
Mass and International Communication Department
Oles Honchar Dnipro National University*

Загаріна Марія Олександрівна

*магістр кафедри реклами та зв'язків з громадськістю
Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара*

Загарина Мария Александровна

*магистр кафедры рекламы и связей с общественностью
Днепровского национального университета имени Олеся Гончара*

Zaharina Mariia

*Graduate Student of the Advertising and Public Relations Department of the
Oles Honchar Dnipro National University*

МЕДІАРЕПРЕЗЕНТАЦІЯ КОНЦЕПТУ «ДНІПРО» В

НАЦІОНАЛЬНІЙ ПРЕСІ

МЕДИАРЕПРЕЗЕНТАЦИЯ КОНЦЕПТА «ДНЕПР» В

НАЦИОНАЛЬНОЙ ПРЕССЕ

MEDIA REPRESENTATION OF CONCEPT "DNIPRO" IN NATIONAL PRESS

***Анотація.** У статті розглядаються особливості репрезентації концепту «Дніпро» в загальнонаціональній та регіональній пресі. Зазначається, що концепт «Дніпро» в українській пресі змальовує образ міста як самостійної адміністративної одиниці, не приписуючи йому узагальнених характеристик інших населених пунктів або регіонів України. Доводиться, що у сучасних українських ЗМІ простежується тенденція до розмежування концептів «Дніпро як місто та його населення» та «Дніпро як сукупність політичних гравців», причому в переважній більшості випадків масовому читачу транслюється саме перший із них.*

***Ключові слова:** загальнонаціональна преса, регіональна преса, концепт, місто, влада.*

***Аннотация.** В статье рассматриваются особенности репрезентации концепта «Днепр» в общенациональной и региональной прессе. Отмечается, что концепт «Днепр» в украинской прессе создает образ города как самостоятельной административной единицы, не приписывая ему обобщенных характеристик других населенных пунктов или регионов Украины. Доказывается, что в современных СМИ прослеживается тенденция разграничивать концепты «Днепр как город и его население» и «Днепр как совокупность политических игроков», при этом в подавляющем большинстве случаев массовому читателю транслируется первый из них.*

***Ключевые слова:** общенациональная преса, региональная преса, концепт, город, власть.*

***Summary.** The article deals with the representation peculiarities of concept "Dnipro" in national and regional press. The authors state that concept "Dnipro" in Ukrainian press creates the city image as an independent administrative unit, not giving it generalized characteristics of other Ukrainian cities and regions. It is proved that in modern mass media there is a tendency to restrict the concepts "Dnipro as a city and its citizens" and "Dnipro as a totality of politicians". In the majority of cases, mass reader is given the first one.*

***Key words:** national press, regional press, concept, city, authorities.*

Вступ. Історія концепту як об'єкта лінгвістичного та культурологічного дослідження починається у ХХ ст., коли перед ученими постає необхідність більш глибокого аналізу проблем, пов'язаних з відображенням понять та явищ дійсності. Як відомо, термін «концепт» був уперше вжитий російським вченим С. Аскольдовим-Алексєєвим у 1928 р., однак лише наприкінці ХХ ст. природа концепту отримує глибокого та змістовного обґрунтування в роботах таких вчених, як: Ю. Степанов, Д. Ліхачов, А. Залевська, З. Попова, І. Стернін, Дж. Лакофф, Ч. Філлмор, Р. Лангаккер, А. Вежбицька, Р. Павільоніс та ін.

У широкому розумінні концепт є зведеним набором різноманітних характеристик та уявлень стосовно певного фрагменту реальності або його інтерпретації у масовій свідомості. Концепт найчастіше зображується як ментальне утворення, що є результатом когнітивної діяльності людини [1, с.10]. Із розвитком теорії концептів у лінгвістиці та культурології з'явилося багато тлумачень цього терміну. Зокрема, найбільш класичними вважаються визначення концепту, що наведені Д. Ліхачовим, В. Карасиком, М. Пименовою. Концепт розглядається з психічної, когнітивної, культурологічної, філософської позицій. Лінгвістичне

трактування дозволяє розглянути концепт як поєднання чуттєвого образу та набору сем [2].

Особливої уваги потребує вивчення репрезентації концептів у дискурсах суспільних сфер – політичному, економічному або медіадискурсі, оскільки перенесення категорій з лінгвістичного або культурологічного дослідження концептів не завжди видається доречним. Питаннями реалізації концептів у публіцистичному дискурсі займаються М. Яцимірська, М. Бутиріна, Б. Носова та ін. Відомий дослідник Т. ван Дейк для аналізу конкретного дискурсу пропонує користуватися визначенням контекстуальних моделей сприйняття у їх поєднанні з семантичними моделями, що несуть на собі «продукування значення та розуміння дискурсу» [3, с. 289].

Для теоретичного обґрунтування явища концепту в сучасному українському медіадискурсі вважаємо за потрібне користуватися визначенням, що було наведене дослідницею Л. Василик. Розглядаючи концепт, з одного боку, як психічну складову, а з іншого усвідомлюючи існування концепту в журналістиці в межах авторської картини світу, дослідниця описує концепт як світоглядну категорію, за допомогою якої публіцист висловлює власну думку, а також формує суспільну свідомість, проводячи цю категорію через призму специфічного культурного коду [4, с. 30]. Таке визначення дозволяє розглядати функціонування концептів у медіадискурсі не лише як таких, що відображають існуючу реальність, але й створюють власну.

Постановка завдання та методи дослідження. Головна мета статті – проаналізувати репрезентацію концепту «Дніпро» в українській пресі, а також дослідити зв'язок між цим та іншими концептами. За матеріал дослідження обрано публікації у наступних виданнях: «День» [5], «Українська правда» [6], «Комсомольська правда в Україні» [7], «Сьогодні» [8], «Деловая столица» [9], «Днепр вечерний» [10], а також на новинному

порталі «Інформатор Дніпр» [11] за період червень – листопад 2018 р. У якості методів дослідження було використано контент-аналіз задля визначення ключових тем – одиниць аналізу, та концептуальний аналіз для оцінки репрезентації концепту в періодичних виданнях.

Результати дослідження. Проведений аналіз репрезентації концепту «Дніпро» в національній пресі показав, що у середньому щодня принаймні три публікації так чи інакше стосуються подій, що відбулися в місті (серед публікацій у міських виданнях Дніпра таких понад 95%, що пояснюється їх цільовим спрямуванням). Нами було досліджено понад 40 публікацій в українських загальнонаціональних та місцевих дніпровських виданнях.

Розглянемо репрезентацію концепту «Дніпро» на тлі суспільно важливих або резонансних подій. З-поміж найбільш часто вживаних дескрипцій на позначення концепту виділимо наступні: «перший у країні», «один з найбільших», «один із найрозвиненіших», «інновації», «взаємодія», «рекорд», «економічна ефективність», «здивувало» тощо. Використання таких формулювань сприяє позитивному сприйняттю образу міста, підкреслюючи стрімкий розвиток обласного центру в різних сферах суспільного життя.

У загальнонаціональних ЗМІ прослідковується тісний зв'язок між концептами «Дніпро» та «українська влада». Найбільш яскраво образ міста транслюється через образ міської влади, зокрема, мера Бориса Філатова. Зв'язок цих двох концептів у національній та місцевій пресі є настільки потужним, що у багатьох публікаціях спостерігаємо тенденцію переносити ключові характеристики одного з концептів на інший: «прагне до майбутнього», «взаємодіє з завтрашнім днем», «є прикладом до наслідування» та ін. Мера Дніпра часто фактично ототожнюють або непрямо називають ключовим символом міста. У таких випадках концепт «Дніпро» відображається у зв'язку з такими дескрипціями, як: «гордість за країну», «одне з найголовніших міст України», «комфорт та зручність»,

«довіра людей», «вагомі та наочні результати», «якісні зміни», «привабливість для інвесторів» тощо.

Серед дескрипцій до концепту «Дніпро», що мають негативне забарвлення, переважають наступні: «нерозуміння громадянами», «сором», «відсутність довіри». Варто зазначити, що в цілому загальнодержавні видання оцінюють зміни, що відбуваються в житті міста за сприяння міського голови, позитивно та доброзичливо. У ході дослідження ми звернули увагу на те, що негативні дескрипції концепту «Дніпро» здебільшого фігурують у міських виданнях, які концентруються на менш глобальних проблемах та змінах: «засмічене», «неохайно», «проблема», «несправний», «безвідповідальне» тощо.

Важливим для аналізу також є зв'язок між концептами «Дніпро» та «верхівка української влади». Тут переважають дескрипції типу «одні з перших», «захист цілісності», «могутність», «форпост», «перші в Україні», «передове місто» та подібні. На сторінках української преси спостерігаємо взаємоорієнтацію міста або його представників та верхівки української влади. При цьому як міські, так і загальнонаціональні видання підкреслюють шанобливе та вдячне ставлення керівників держави до Дніпра, а також його населення, як до фортеці, що захистила державу від розповсюдження «руського мира» та ідей «Новороссии».

Розглядаючи образ Дніпра як простору політичних суперечок, спостерігаємо висловлювання типу «вища влада не підтримує діяльність УКРОПу», «ми голосуємо за те, що не подобається верхівці української влади» тощо. Очевидно, що реалізація концепту «Дніпро» як місто та його населення, з одного боку, та як сукупність політичних гравців, з іншого, жорстко розмежовується українськими ЗМІ, та до масового читача потрапляє переважно інформація, яка не має політичного окрасу.

У сучасному українському медіадискурсі перспективним для аналізу видається зв'язок між концептами «Дніпро» та «представники іноземних

держав». Місто часто опиняється у центрі цікавих культурних та суспільних подій, як-от візит президента Естонії Керсті Кальюлайд, приурочений до Всесвітнього дня прибирання, відкриття Музею японської гравюри та проведення Всеукраїнського конкурсу промов японською, книжкові, архітектурні та інші мистецькі фестивалі, дні зарубіжної культури. Майже кожен такий захід відвідують іноземні представники, що беззаперечно позитивно відображається на формуванні іміджу міста та репрезентації його образу в публікаціях загальнонаціональних ЗМІ. У своїх відгуках іноземні візитери Дніпра зазначають, що місто «змінюється на краще», відбувається «облаштування», досягаються «результати, якими не соромно похизуватися» і т. ін. Абсолютно всі дескрипції, що характеризують зв'язок двох зазначених вище концептів, справляють позитивне враження на образ Дніпра: «розвиток відносин», «Дніпро – флагман розвитку», «крок у зміцненні стосунків», «подальша плідна співпраця з містом», «вражена подвигом дніпрян» тощо.

Висновки. На підставі проведеного аналізу репрезентації концепту «Дніпро» в українській пресі було сформульовано наступні висновки: 1) концепт «Дніпро» в українській пресі змальовує образ міста як самостійної адміністративної одиниці, не приписуючи йому узагальнених характеристик інших населених пунктів або регіонів України. 2) Як самодостатній об'єкт аналізу, концепт «Дніпро» отримує переважно позитивно забарвлені оцінки в національних виданнях. 3) Найбільш часто виникає зв'язок концепту «Дніпро» з концептами «міська влада», «верхівка української влади» та «представники іноземних держав». 4) У сучасних українських ЗМІ простежується тенденція до розмежування концептів «Дніпро як місто та його населення» та «Дніпро як сукупність політичних гравців», причому в переважній більшості випадків масовому читачу транслюється саме перший із них.

Література

1. Пименова М.В.. Предисловие. / Введение в когнитивную лингвистику. Под ред. М.В. Пименовой. Вып. 4. - Кемерово, 2004.
2. Попова З.Д., Стернин И. А. Очерки по когнитивной лингвистике / З.Д. Попова, И.А. Стернин. – Воронеж: «Истоки», 2001.
3. T. van Dijk. Discourse and Power. Contributions to Critical Discourse Studies. Houndsmills: Palgrave MacMillan, 2008.
4. Василик Л. Є. Сучасна світоглядна публіцистика літературно-художніх видань в контексті історії української журналістики: концептосфера національної ідентичності / Любов Євгенівна Василик. – Київ, 2010.
5. Газета «День» (2018) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://day.kyiv.ua>
6. «Українська правда» (2018) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.pravda.com.ua/>
7. «Комсомольська правда в Україні» (2018) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://kp.ua/>
8. «Сегодня» (2018) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.segodnya.ua/>
9. «Деловая столица» (2018) [Електронний ресурс] – Режим: <http://www.dsnews.ua/>
10. «Днепр вечерний» (2018) [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://dv-gazeta.info/>
11. «Информатор Днепр» (2018) [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://dp.informator.ua/>